

T.C
BALIKESİR VALİLİĞİ
İl Sağlık Müdürlüğü

Sayı : E-82073107-010.08-315456808
Konu : Dumansız Kampüs Uygulama Rehberi

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : 18.05.2026 tarihli ve E-86696344-010.08-315123280 sayılı yazı.

Bilindiği üzere yükseköğretim kurumları, bireylerin yalnızca akademik gelişimlerine katkı sağlayan yapılar olmanın yanı sıra; sağlıklı yaşam alışkanlıklarının kazandırıldığı, toplumsal farkındalığın güçlendirildiği ve tütün kontrolü politikalarının etkin şekilde hayata geçirilebildiği önemli ortamlardır. Bu doğrultuda, genç nüfusun sağlığını tehdit eden tütün kullanımının önlenmesi, tütünle mücadelede kurumsal kapasitenin artırılması ve sağlıklı nesillerin yetiştirilmesi öncelikli hedeflerimiz arasında yer almaktadır.

Sağlık Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu ve Türkiye Yeşilay Cemiyeti iş birliğiyle "Dumansız Kampüs Uygulama Rehberi" hazırlanmış olup, üniversite yerleşkelerinde tütün kullanımının azaltılması, dumansız alanların yaygınlaştırılması, öğrenci ve personelin konuya ilişkin farkındalığının artırılması ve tütün bırakma süreçlerine yönelik destek mekanizmalarının güçlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Bu kapsamda hazırlanarak Ek'te sunulan "Dumansız Kampüs Uygulama Rehberi" ile üniversiteler için standartlar tanımlanmış olup; söz konusu standartlar, üniversitelerde özellikle genç nüfusun sağlığının korunması, tütün kullanımının önlenmesi ve sağlıklı yaşam alışkanlıklarının yaygınlaştırılmasına yönelik bütüncül ve uygulanabilir bir çerçeve sunmaktadır.

Dumansız Kampüs Programı kapsamında; ilerleyen süreçte yerinde yapılacak değerlendirmeler ile uygulamaların etkinliğinin izlenmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından çalışmaların titizlikle yürütülmesi büyük önem arz etmektedir. Bu doğrultuda;

1. Dumansız Kampüs Uygulama Rehberinin tüm yükseköğretim kurum ve kuruluşlarına duyurulması,
2. Üniversiteler bünyesinde gerekli uygulama süreçlerinin ivedilikle başlatılması,
3. Dumansız kampüs uygulamalarının yaygınlaştırılmasına yönelik kurumlar arası koordinasyonun etkin şekilde sağlanması,
4. Türkiye Yeşilay Cemiyeti il/ilçe temsilcilikleri ile iş birliği içerisinde farkındalık artırıcı faaliyetlerin planlanması ve uygulanması,

hususlarında iş ve işlemlerin hassasiyetle yürütülmesi gerekmektedir.

Gereğini ve bilgilerini rica ederim.

Mustafa ÖZSOY
Vali a.
Vali Yardımcısı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge doğrulama kodu: 95C77FCA-CC24-4D89-863B-35D664145BF7

Belge doğrulama adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/saglik-bakanligi-ebys>

Ek: Dumansız Kampüs Uygulama Rehberi

Dağıtım:

Balıkesir Üniversitesi Rektörlüğü

Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi Rektörlüğüne

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge doğrulama kodu: 95C77FCA-CC24-4D89-863B-35D664145BF7

Belge doğrulama adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/saglik-bakanligi-ebys>

Bahçelievler Mah. 100. Yıl Cad. 5124. Sk. No: 3/3 10050 Altıeylül/BALIKESİR
10050

Telefon No: 000000000

e-Posta: İnternet Adresi: <https://www.saglik.gov.tr/>

Kep Adresi:

Bilgi için: HAYRİYE KARADUMAN

Ebe

Telefon No: 02662430369 - 18

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
SAĞLIK BAKANLIĞI

DUMANSIZ KAMPÜS

UYGULAMA REHBERİ

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
SAĞLIK BAKANLIĞI

DUMANSIZ KAMPUS

UYGULAMA REHBERİ

ÖNSÖZ

Tütün ürünü kullanımı, dünya genelinde önlenebilir ölümlerin en başında gelen ve her yıl 7 milyondan fazla insanın yaşamını kaybetmesine yol açan küresel bir halk sağlığı sorunudur. Bilimsel veriler, tütün ürünü kullanımının çoğunlukla ergenlik döneminde deneme düzeyinde başlayıp genç yetişkinlik döneminde düzenli kullanıma dönüştüğünü ve bu süreçte edinilen alışkanlıkların kalıcı hâle geldiğini açıkça ortaya koymaktadır. Tütün endüstrisinin özellikle gençler ve genç yetişkinleri hedef alan bu stratejileri, üniversitelerde yürütülen tütünle mücadele çalışmalarının önemini daha da artırmaktadır.

Ülkemizde tütünle mücadele kapsamında önemli yasal düzenlemeler hayata geçirilmiş olmakla birlikte, bu düzenlemelerin eğitim, farkındalık, savunuculuk ve sosyal dönüşüm politikalarıyla desteklenmesi büyük önem arz etmektedir. Üniversiteler gibi özellikle gençlerin yoğun olarak bulunduğu alanlarda, tütün ürünü kullanımının sınırlandırılması, tütün ürünü kullanımının sosyal olarak kabul edilebilir bir davranış olmaktan çıkarılması ve sağlıklı yaşam bilincinin güçlendirilmesi temel gereklilikler arasında yer almaktadır.

Kampüs ortamı; gençlerin günlük alışkanlıklarını edindikleri, sosyal normları içselleştirdikleri ve davranış kalıplarını oluşturdıkları, bu yönüyle tütün kontrolü açısından ayrı bir önem taşıyan stratejik bir yaşam alanıdır. Bu nedenle üniversite kampüslerini yalnızca eğitim mekânları olarak değil; koruyucu halk sağlığı müdahalelerine en çok ihtiyaç duyulan ve tütünle mücadelede önleyici politikaların en etkin biçimde uygulanabileceği alanlar olarak değerlendirmek zorunlu hâle gelmektedir.

Bu anlayışla hayata geçirilen “Dumansız Kampüs Programı”, Sağlık Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu ve Türkiye Yeşilay Cemiyetinin ortak çalışmasıyla oluşturulmuş kapsamlı bir halk sağlığı projesidir. Bu projeye hedeflenen; tütün ürünü kullanmayan öğrenci ve çalışanları pasif maruziyetten korumak, tütün ürünü kullanımının kampüs yaşamında sıradan ve kabul edilebilir bir davranış olarak algılanmasının önüne geçmek ve üniversitelerimizi dumansız yaşamın fiilen yaşandığı, görünür kılındığı ve kuşaktan kuşağa aktarıldığı referans alanlara dönüştürmektir. Böylece kampüs ölçeğinden başlayarak Dumansız Türkiye hedefine somut ve sürdürülebilir bir katkı sunmak, bu girişimin en temel amaçları arasında yer almaktadır.

Rehber; Dumansız Kampüslerin taşınması gereken mutlak ve sürdürülebilirlik kriterlerini somut biçimde tanımlayarak uygulamanın her aşamasında pratik bir kılavuz olacaktır. Üniversitelerimizin bu sürece güçlü bir kurumsal sahiplenme ve kararlılıkla katılacağına olan inancımız tamdır. Zira sağlıklı bir kampüs ortamı, yalnızca bugünkü öğrencilerimizi değil; geleceğin Türkiye'sini şekillendirecek nesilleri de koruyacaktır.

“Koruyan, Geliştiren, Üreten Sağlık” anlayışını temel ilkesi olarak benimseyen Bakanlığımız için sağlıklı kampüslerde yetişen her bir genç, toplum sağlığına yapılmış en kalıcı yatırımlardan biridir. Bu çalışmanın Dumansız Türkiye hedefine değerli bir katkı sağlamasını temenni eder, emeği geçen tüm paydaşlarımıza şükranlarımı sunarım.

Doç. Dr. Erdoğan ÖZ
Halk Sağlığı Genel Müdürü

GİRİŞ

Tütün ürünü kullanımı, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından küresel ölçekte önlenabilir hastalık ve erken ölümlerin birinci nedeni olarak tanımlanmaktadır. Dünya genelinde her yıl 7 milyondan fazla kişi tütün kullanımına bağlı nedenlerle hayatını kaybetmekte; bu ölümlerin yaklaşık 1,6 milyonu, tütün ürünü kullanmadığı hâlde dumanına maruz kalan bireylerde görülmektedir. Tütün dumanına maruziyet için güvenli bir eşik değer bulunmamaktadır.

Türkiye’de tütün ürünü kullanımı, özellikle genç yetişkin nüfusta önemli bir halk sağlığı sorunu olmaya devam etmektedir. 2022 yılı TÜİK verilerine göre yetişkin nüfusta tütün kullanma oranı %32,1 düzeyindedir. Aynı araştırmada üniversite öğrencilerinin de içerisinde bulunduğu yaş grubunda bu oran yaklaşık %22,4’tür. Bu veriler, üniversitelerin yalnızca eğitim kurumları değil, aynı zamanda koruyucu halk sağlığı müdahalelerinin uygulanması gereken stratejik alanlar olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

1. Tütün Ürünü Kullanımının ve Pasif Maruziyetin Sağlık Etkileri

Tütün ürünü kullanımı; akciğer kanseri, kronik obstrüktif akciğer hastalığı (KOAH), kalp-damar hastalıkları ve çok sayıda kanser türü ile doğrudan ilişkilidir. Pasif maruziyet ise en az aktif kullanım kadar ciddi sağlık sonuçları doğurabilmektedir. Bilimsel çalışmalar, sigara dumanına pasif maruziyetin;

- Akciğer kanseri riskini %20–30 oranında artırdığını,
- Astım atağı sıklığını ve şiddetini belirgin biçimde yükselttiğini,
- KOAH gelişimini hızlandırdığını,
- Kardiyovasküler hastalık riskini anlamlı düzeyde artırdığını ortaya koymaktadır.

Özellikle gençlerde yukarıdaki etkilere ilave olarak:

- Fiziksel Kondisyon ve Performans Kaybı: Tütün ürünü kullanımı, akciğer kapasitesini düşürerek gençlerin spor aktivitelerindeki etkinliğini azaltır.
- Bağımlılık ve Sağlık Riski: Gençler tütün bağımlılığı açısından en riskli grupta yer alır. Uzun vadede kanser ve çeşitli hastalıklara yol açan nikotin, erken dönemde dahi kalp ve akciğer sağlığını olumsuz etkiler.
- Akademik ve Sosyal Etkiler: Sigara kullanımı, üniversite yıllarında odaklanma sorunlarına ve ekonomik yüke sebep olur.

Üniversite kampüsleri gibi toplu yaşam alanlarında pasif maruziyet önlenmesi, yalnızca bireysel değil kurumsal bir sorumluluktur.

2. Üniversite Çağı: Kritik Bir Dönem

18–25 yaş aralığı, tütün endüstrisinin en genç yasal hedef kitlesini oluşturmaktadır. Yaygın kanının aksine, düzenli tütün kullanımına başlama sıklıkla bu dönemde gerçekleşmektedir. Üniversiteye başlama, yeni bir şehirde yaşama, sosyal çevrenin değişmesi gibi geçiş dönemleri; tütün ürünlerinin denenmesi ve düzenli kullanıma dönüşmesi açısından yüksek risk taşımaktadır.

Endüstri; bu geçiş dönemlerini bilinçli şekilde hedef almakta, sosyal kabul, stresle başa çıkma ve aidiyet gibi kavramları kullanarak tütün ürünlerini cazip göstermektedir. Araştırmalar, üniversite başlangıcı ile birlikte tütün deneme oranlarında yaklaşık %40'a varan artışlar olabildiğini göstermektedir.

3. Tütün ve Diğer Bağımlılıklar Arasındaki İlişki

Tütün ürünleri, erişimi en kolay ve en yaygın kullanılan bağımlılık yapıcı maddelerdir. Aynı zamanda diğer bağımlılık yapıcı maddelere geçişte sıklıkla basamak bir madde işlevi görmektedir. Diğer bağımlılık yapıcı maddeleri kullanan bireylerin büyük çoğunluğunun, madde kullanımından önce tütün ürünü kullandığı bilinmektedir. Bu yönüyle tütünle mücadele, yalnızca tütün ürünü kullanımının önlenmesini değil, bağımlılıkla mücadelenin bütüncül bir yaklaşımla ele alınmasını da gerektirmektedir.

4. Dumansız Kampüs Programı'nın Amacı ve Yaklaşımı

Bu çerçevede Sağlık Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu ile Türkiye Yeşilay Cemiyeti iş birliğinde hayata geçirilen Dumansız Kampüs Programı, üniversitelerde tütün kullanımının ve pasif maruziyetin önlenmesini hedefleyen kapsamlı bir halk sağlığı girişimidir.

Projenin temel amaçları:

- Üniversite öğrencileri ile akademik ve idari personelin tütün kullanımının zararları konusunda farkındalık düzeyini artırmak,
- Kampüs genelinde pasif dumana maruziyeti ortadan kaldırmak,
- Tütün kullanımına başlamayı önlemek ve başlangıç yaşını geciktirmek,
- Tütün kullanan bireyleri bırakmaya teşvik etmek ve uygun destek mekanizmalarına yönlendirmek,
- Tütünsüz yaşam kültürünü kurum kültürünün kalıcı bir parçası hâline getirmektir.

Dumansız Kampüs Programı uygulamaları, tütün kullanan bireyleri dışlayıcı değil; bırakmayı teşvik eden, destekleyici ve kapsayıcı bir yaklaşımı esas alır.

5. Rehberin Rolü

Bu rehber, Dumansız Kampüs Programı kapsamında üniversitelerin taşıması gereken mutlak kriterleri ve sürdürülebilirlik kriterlerini tanımlamakta; bu kriterlerin nasıl uygulanacağına ilişkin pratik rehberlik sunmaktadır. Amaç, üniversitelere yalnızca kurallar listesi sunmak değil; bütüncül, uygulanabilir ve izlenebilir bir yol haritası sağlamaktır.

6. Sağlıklı Kampüsler, Sağlıklı Gelecek

Dumansız Kampüsler; gençlerin sağlığını koruyan, sağlıklı davranışları teşvik eden ve topluma örnek olan yaşam alanlarıdır. Üniversitelerde oluşturulacak dumansız ortamlar, yalnızca bugünün öğrencilerini değil, geleceğin yetişkin nüfusunu da olumlu yönde etkileyecek uzun vadeli bir yatırımdır.

Bilimsel kanıtlar, güçlü politika çerçevesi ve sürdürülebilir uygulamalarla desteklenen Dumansız Kampüs Programı; sağlıklı nesiller yetiştirilmesi yolunda kritik bir adımdır. Üniversitelerin bu süreçte aktif katılımı, dumansız bir toplum hedefinin gerçekleşmesinde belirleyici olacaktır.

Dumansız Türkiye dileğiyle...

KODLAMA YAPISI

BAŞLIK	KOD
YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI	YK
MUTLAK KRİTERLER	MK
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KRİTERLERİ	SR

Yukarıda belirtilen başlıkların ayırımının sağlanabilmesi için kodlama yapısı oluşturulmuştur.

Her başlığın birinci maddesi 01 ile başlar ve sonraki maddeleri bir sayı artırılarak devam eder.

Her başlığın birinci maddesinin alt maddesi 01.01 ile başlar ve alt kriter ekleneceği zaman son iki rakam bir artırılarak diğer maddeler tanımlanır.

Numaralandırılan sınıflandırmaların mutlak kriterleri için sınıflandırma başlığının yanına mutlak kriterin kısaltması olan MK kodu eklenir.

Numaralandırılan sınıflandırmaların sürdürülebilirlik kriterleri için sınıflandırma başlığının yanına sürdürülebilirlik kriterinin kısaltması olan SR kodu eklenir.

Örnek:

YK.SR.03.01.

Yukarıdaki kod, Yükseköğretim Kurumları başlığının üçüncü sürdürülebilirlik kriterine bağlı birinci alt kriteri temsil etmektedir.

TANIMLAR VE KISALTMALAR

ALO 171 Sigara Bırakma Danışma Hattı: Tütün ürünü kullanan bireylere bırakma sürecinde 7/24 ücretsiz danışmanlık, motivasyonel destek ve yönlendirme hizmetlerini sunan, Sağlık Bakanlığı tarafından yürütülen bir hizmettir.

ALO 184 SABİM: 4207 sayılı Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun kapsamında yasaklanmış alanlarda tütün ürünü kullanımına şahit olan vatandaşların ihbarlarını 7/24 yapılabildiği Sağlık Bakanlığı İletişim Merkezi hattıdır.

ALO 115 YEDAM: Yeşilay Danışmanlık Merkezine (YEDAM) ait çağrı hattıdır. Tütün, alkol, madde ve teknoloji bağımlılığı gibi alanlarda psikososyal destek hizmeti sağlar.

Bırakabilirsin: Tütün ve tütün ürünlerini bıraktırmaya yönelik mobil uygulamadır.

Mutlak Kriterler: Projenin kurum kültürüne adapte edilmesinde %100 uyulması gereken kriterlerdir.

Pasif Maruziyet: Tütün ürünü kullanmayan bireylerin, aynı ortamda tütün dumanına maruz kalmaları sonucu zararlı kimyasal maddeleri soluyarak olumsuz sağlık etkilerine uğraması durumudur.

Sigara Bırakma Poliklinikleri: Tütün ürünü kullanan bireylere, bırakma sürecinde tıbbi destek, danışmanlık ve yönlendirme hizmetleri sunan, sağlık kurumları bünyesinde faaliyet gösteren birimlerdir.

Sürdürülebilirlik Kriterleri: Mutlak kriterlerin sürekliliğini ve sürekli iyileştirilmesini sağlayan kriterlerdir.

TBM: Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programı

TÜDEP: Tütün Denetçileri Uzaktan Eğitim Programı

Tütün Ürünü: Tütünün tamamen veya kısmen hammadde olarak kullanılması ile üretilen, tüttürme yoluyla içme, burna çekme, emme ya da çiğneme amaçlı tütün mamulleri ile organik ya da sentetik nikotin içersin ya da içermesin tütün mamulünü taklit eder tarzda kullanılan her türlü nargile, sıvı ve kimyasal içeren elektronik sigaralar ile elektronik iletim sistemleri dâhil tüm ürünleri ifade eder.

YEDAM: Yeşilay Danışmanlık Merkezleri; tütün, alkol, madde ve teknoloji bağımlılığı alanlarında bireylere psikososyal destek, danışmanlık ve rehabilitasyon hizmeti sunan, Türkiye Yeşilay Cemiyeti tarafından yürütülen merkezlerdir.

Yeşil Dedektör: Yeşil Dedektör mobil uygulaması, 4207 sayılı Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun kapsamında yasaklanmış alanlarda tütün ürünü kullanımına şahit olan vatandaşların mobil uygulama üzerinden ihbarda bulunabilmelerini sağlamaya yönelik geliştirilmiştir.

YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI DUMANSIZ KAMPÜS KRİTERLERİ

1. Mutlak Kriterler

YK.MK.01. Üniversitenin kapalı alanlarının yanı sıra açık alanlarında ve eklentilerinde de (balkon, teras, yangın merdiveni vb.) tütün ürünlerinin kullanımının önlenmesine yönelik düzenleme yapılmalıdır.

YK.MK.01.01. Bu düzenleme, üniversitedeki öğrenciler ve çalışanların yanı sıra üniversiteye gelen tüm kişileri de kapsamalıdır.

YK.MK.02. Kampüs sınırları içerisindeki açık alanlarda tütün ürünü kullanılmasına izin verilmesi halinde yerleşkenin büyüklüğüne göre tütün ürünü kullanımı için belirlenmiş alanlar oluşturulmalıdır.

YK.MK.02.01. Kampüs sınırları içerisindeki açık alanlarda tütün ürünü kullanımına izin verilmesi halinde mümkün olan en sınırlı sayıda açık alan tütün ürünü kullanımı için tahsis edilmelidir.

YK.MK.02.02. Tütün ürünü kullanımına ayrılmış alanlarda tütün ürünü kullanımının zararları hakkında bilgilendirici dokümanların bulunması sağlanmalıdır.

YK.MK.02.03. Kampüs sınırları içindeki tütün kullanım alanları, binaların giriş-çıkış kapılarından ve çevresinden en az 20 metre uzakta ve her bir tütün kullanım alanı arasındaki mesafe en az 200 metre olacak şekilde konumlandırılmalıdır.

YK.MK.02.04. Bu alanlar, öğrenciler, çalışanlar ve ziyaretçiler tarafından görünmeyecek şekilde konumlandırılmalıdır.

YK.MK.02.05. Tütün kullanım alanlarında içecek-yiyecek servisi yapılmamalı ve mevsimsel ısıtma-soğutma tertibatı bulundurulmamalıdır.

YK.MK.03. Kampüs sınırları içerisinde yer alan hiçbir yapıda tütün ürünlerinin satışına izin verilmemelidir.

YK.MK.03.01. Üniversitelere ait olup üçüncü kişilere kiralanan tüm taşınmazlarda; tütün ürünlerinin satışı ve tütün ürünlerine ilişkin reklam, tanıtım ve görünürlük faaliyetleri kesin olarak yasaklanmalıdır.

YK.MK.04. Üniversiteye ait araçlarda ve kampüs içindeki ziyaretçi araçlarında tütün kullanımını yasaklayıcı düzenlemeler yapılmalıdır.

YK.MK.04.01. Üniversiteye ait araçlarda sigara içilmez yasal uyarı yazısı bulunmalıdır.

YK.MK.04.02. Kampüs içerisindeki ziyaretçilere ait araçlarda tütün ürünü kullanılmasının önlenmesine yönelik düzenlemeler yapılmalıdır.

YK.MK.05. Üniversite, Dumansız Kampüs Programı'na katıldığını tüm paydaşlarına duyurmalı ve uygulamanın sürekliliği için gerekli kaynakları (insan gücü, finansal vb.) belirlemeli ve bunların sürdürülebilirliğini sağlayabilmelidir.

YK.MK.06. Üniversitede 4207 sayılı Kanunla yasaklanmış alanlarda tütün ürünü kullanılması halinde idari yaptırım uygulamak için yetkilendirilmiş personel belirlenmelidir.

YK.MK.07. Üniversite; çalışanlarına ve öğrencilerine tütün ürünü kullanımının ve pasif maruziyetin zararları, bırakma yöntemleri vb. konuların anlatıldığı periyodik eğitimler düzenlemelidir.

YK.MK.08. Kampüs içerisinde, tütün ürünü kullanımının yasak olduğuna ve Dumansız Kampüs uygulamasına ilişkin bilgilendirici ve uyarıcı levhalar, kalıcı olacak şekilde; öğrenciler, çalışanlar ve ziyaretçiler tarafından kolaylıkla görülebilecek alanlara asılmalıdır.

YK.MK.08.01. Üniversite, 9 Şubat Sigarayı Bırakma Günü, 1–7 Mart Yeşilay Haftası, 19–24 Mayıs Sağlıklı Genç Haftası ve 31 Mayıs Dünya Tütünsüz Günü kapsamında bilgilendirici afişleri binaların içinden ve dışından görünecek yerlere asmalıdır.

YK.MK.09. Üniversite; öğrencilerinin ve çalışanlarının tütün ürünlerini bırakmalarını desteklemek amacıyla, kampüs bünyesinde veya resmî sağlık kuruluşlarıyla iş birliği içinde erişilebilir sigara bırakma polikliniği hizmeti sunmalıdır.

YK.MK.09.01. Üniversite, tütün ürünü kullanan çalışanlarını ve öğrencilerini bırakma konusunda aktif olarak cesaretlendirmeli, bırakma sürecinde erişilebilir, kapsayıcı ve sürdürülebilir destek mekanizmaları oluşturmaktadır.

YK.MK.10. Üniversitede Genç Yeşilay Kulüpleri oluşturulmalı, kulübü bulunan kampüsler de “Dumansız Kampüs Programı”na dahil edilmelidir.

YK.MK.10.01. Genç Yeşilay Kulübü üye dağılımında her yerleşkeden öğrencilerin bulunmasına önem verilmelidir.

YK.MK.11. Üniversite, Dumansız Kampüs politikasını dijital ortamlarda erişilebilir ve görünür kılmalıdır.

YK.MK.12. Üniversite; öğrenciler ile akademik ve idari personelin tütün kullanım durumunu ve eğilimlerini izlemek amacıyla, periyodik aralıklarla anket gibi veri toplama çalışmalarını planlamalı ve uygulamalıdır.

2. Sürdürülebilirlik Kriterleri

YK.SR.01. Üniversite, Dumansız Kampüs çalışmalarını koordine etmek üzere bir temsilci atamalıdır.

YK.SR.01.01. Dumansız Kampüs çalışmalarını koordine etmek üzere atanan temsilci tüm çalışanlara kurumun iletişim kanalları ile duyurulmalıdır.

YK.SR.02. Üniversite yönetimi, Dumansız Kampüs çalışmalarını koordine etmek üzere kurul atamalıdır.

YK.SR.02.01. Dumansız Kampüs çalışmalarını koordine etmek üzere atanan kurulun görev tanımı hazırlanmalıdır.

YK.SR.02.02. Dumansız Kampüs çalışmalarını koordine etmek üzere atanan kurul tüm çalışanlara duyurulmalıdır.

YK.SR.02.03. Kurula bütün ürünleri başta olmak üzere herhangi bir bağımlılığı bulunmayan, gönüllü ve istekli kişiler dahil edilmelidir.

YK.SR.03. Üniversite, Dumansız Kampüs uygulamasının yaygınlaştırılması için sosyal sorumluluk faaliyetleri düzenlemeli ya da katkıda bulunmalıdır.

YK.SR.03.01. Üniversitenin düzenleyeceği ya da katkıda bulunacağı sosyal sorumluluk faaliyetlerine tüm çalışanlar katılmalıdır.

YK.SR.03.02. Üniversite, sosyal sorumluluk faaliyetlerine; 9 Şubat Sigarayı Bırakma Günü, 1–7 Mart Yeşilay Haftası, 19–24 Mayıs Sağlıklı Genç Haftası ve 31 Mayıs Dünya Tütünsüz Günü'nü dâhil etmeli; bu gün ve haftalara uygun kampanya ve faaliyetler planlayıp uygulamalıdır.

YK.SR.03.03. Üniversiteler, kampüs içi ve kampüs dışında 9 Şubat Sigarayı Bırakma Günü, 1-7 Mart Yeşilay Haftası, 19-24 Mayıs Sağlıklı Genç Haftası ve 31 Mayıs Dünya Tütünsüz Günü kapsamında bilgilendirici mesajların yer aldığı etkinlikler düzenlemelidir.

YK.SR.04. Üniversite Dumansız Kampüs gerekleri için yılda en az bir kere öz değerlendirme yapmalı, bunu üst yönetime raporlamalı ve yönetim tarafından gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

YK.SR.05. Üniversitede sigara bırakma polikliniği hizmetinin sunulması sağlanmalıdır.

YK.SR.05.01. Üniversitenin varsa işyeri veya Medikososyal Birimi Hekimi Tütün Bağımlılığı Tedavisi Eğitimi (TUBATEB) tamamlamalıdır.

YK.SR.05.02. Hekim her klinik karşılaşmasında kısa klinik müdahale adımlarını uygulamalıdır.

YK.SR.06. Üniversitelerde düzenlenecek her türlü etkinlikte tütün endüstrisinin reklam, promosyon ve sponsorluk faaliyetlerinde bulunmalarını önlemeye yönelik bir düzenleme yapılmalıdır.

YK.SR.07. Üniversite Dumansız Kampüs ile ilgili gerçekleştirdiği faaliyetleri izleyip değerlendirmelidir.

YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI DUMANSIZ KAMPÜS KRİTERLERİ UYGULAMA REHBERİ

1. Mutlak Kriter

YK.MK.01. Üniversitenin kapalı alanlarının yanı sıra açık alanlarında ve eklentilerinde de (balkon, teras, yangın merdiveni vb.) tütün ürünlerinin kullanımının önlenmesine yönelik düzenleme yapılmalıdır.

YK.MK.01.01. Bu düzenleme, üniversitedeki öğrenciler ve çalışanların yanı sıra üniversiteye gelen tüm kişileri de kapsamalıdır.

Mutlak Kriterin Uygulanması

Kampüs içerisinde yer alan tüm kapalı alanlar ve bu alanların eklentilerinde tütün ürünlerinin kullanımı kesin olarak yasaklanmalıdır. Bu alanlar; kantin ve sosyal tesisler, yemekhane ve diğer yemek yeme alanları, ziyaretçi bekleme alanları, lobiler, ofisler, toplantı salonları, laboratuvarlar, konaklama alanları, lavabolar, koridorlar, bina girişleri, asansörler, kapalı geçitler ve kapalı otoparklar dâhil olmak üzere kapsamlı biçimde tanımlanmalıdır.

Üniversitenin kapalı alanlarında tütün ürünleri kullanımının önlenmesi amacıyla, yalnızca çalışanlar değil, kampüse giriş yapan tüm kişiler düzenli olarak bilgilendirilmelidir. Bu bilgilendirme; girişlerde yapılan sözlü yönlendirmeler, ziyaretçi kartları üzerinde yer alan ibareler, dijital ekranlar, afişler, broşürler veya kısa bilgilendirme videoları aracılığıyla sağlanabilir.

Güvenlik görevlileri başta olmak üzere tüm çalışanlar; tütün ürünü kullanımına tanık olmaları halinde nasıl hareket edecekleri, kime bilgi verecekleri ve hangi iletişim kanallarını kullanacakları konusunda yazılı veya sözlü olarak bilgilendirilmelidir. Bu kapsamda çalışanlara, belirlenmiş alanlar dışında tütün ürünü kullanımı tespit edildiğinde ilgili kişiyi standart bir dille uyarmaları, devamı halinde yetkilendirilmiş birimlere bilgi vermeleri gerektiği aktarılmalıdır.

Ayrıca tüm öğrenci ve çalışanlar; tütün ürünü kullanımının yasak olduğu alanlarda ihlale karşılaşmaları halinde ALO 184 Tütün İhbar Hattı üzerinden veya Yeşil Dedektör mobil uygulaması aracılığıyla bildirimde bulunabilecekleri konusunda bilgilendirilmelidir. Bu bilgilendirme, iç iletişim kanalları (e-posta, intranet, duyuru panoları vb.) üzerinden periyodik olarak tekrarlanmalıdır.

Üniversitenin kapalı alanlarında tütün ürünü kullanımını engellemek amacıyla, özellikle kapalı alanda tütün ürünü kullanımı ihlallerinin yoğun yaşanabileceği yerlerde kameralar ve dumana karşı hassas dedektörler yerleştirilebilir. Kamera ve dedektör bulunan alanlarda bu sistemin varlığı; afişler, uyarı levhaları veya dijital ekranlar aracılığıyla açık şekilde duyurulmalıdır. Bu uygulama, caydırıcılığı artırıcı bir önlem olarak değerlendirilmelidir.

Tütün ürünlerinin yasak olduğu alanlar; uyarı levhaları, kapı ve duvar işaretlemeleri, zemin boyamaları ve yönlendirme okları gibi görsel yöntemlerle net biçimde belirgin hale getirilmelidir. “Dumansız Alan”, “Dumansız Hava Sahası” veya “Bu Alanda Tütün Ürünü Kullanımı Yasaktır” ibareleri hem yazılı hem görsel olarak yer almalıdır.

İlgi çekici ve farkındalık artırıcı görseller kullanılarak, “Dumansız bölgeye giriş yaptınız” veya “Sağlıklı bir alan içindesiniz” gibi mesajlarla alanların sınırları güçlendirilebilir. Üniversite binalarının girişlerinden itibaren, en az 20 metre mesafede tütün ürünü kullanımının yasak olduğuna dair zemin işaretlemeleri, sınır çizgileri veya sembollerle görünürlük artırılabilir.

Bu maddenin etkin şekilde uygulanabilmesi için kampüs fonksiyonel alanlara ayrılmalı ve kapalı alanların tamamı haritalandırılmalıdır. Üniversitenin sahip olduğu bina, kat ve alan sayısı belirlenmeli; her bir alan için dumansız alan uygulamasının nasıl sağlanacağı önceden planlanmalıdır.

Ayrıca, düzenli aralıklarla:

- İç denetimler yapılması,
- Çalışanlar ve öğrencilerden geri bildirim alınması,
- İhlal bildirimlerinin analiz edilmesi,
- Üniversite imkan ve ihtiyaçlarına uygun sıklıkta düzenli bilgilendirme ve eğitimlerin yapılması, uygulamanın sürekliliği açısından önem taşımaktadır.

Kampüs içerisinde tütün kullanımının yasaklandığı alanlarda tütün ürünü kullanılması halinde uygulanacak cezai işlem için komisyon belirlenmelidir.

2. Mutlak Kriter

YK.MK.02. Kampüs sınırları içerisindeki açık alanlarda tütün ürünü kullanılmasına izin verilmesi halinde yerleşkenin büyüklüğüne göre tütün ürünü kullanımı için belirlenmiş alanlar oluşturulmalıdır.

YK.MK.02.01. Kampüs sınırları içerisindeki açık alanlarda tütün ürünü kullanımına izin verilmesi halinde mümkün olan en sınırlı sayıda açık alan tütün ürünü kullanımı için tahsis edilmelidir.

YK.MK.02.02. Tütün ürünü kullanımına ayrılmış alanlarda tütün ürünü kullanımının zararları hakkında bilgilendirici dokümanların bulunması sağlanmalıdır.

YK.MK.02.03. Kampüs sınırları içindeki tütün kullanım alanları, binaların giriş-çıkış kapılarından ve çevresinden en az 20 metre uzakta ve her bir tütün kullanım alanı arasındaki mesafe en az 200 metre olacak şekilde konumlandırılmalıdır.

YK.MK.02.04. Bu alanlar, öğrenciler, çalışanlar ve ziyaretçiler tarafından görünmeyecek şekilde konumlandırılmalıdır.

YK.MK.02.05. Tütün kullanım alanlarında içecek-yiyecek servisi yapılmamalı ve mevsimsel ısıtma-soğutma tertibatı bulundurulmamalıdır.

Mutlak Kriterin Uygulaması

Örnek: Kampüs Yerleşkesi

Kampüs içerisinde, her 1000 metrekareye en fazla 1 adet, her 1000 metrekareden sonra ilave 1 alan olacak şekilde, tütün ürünü kullanımına ayrılmış alanlar belirlenmeli ve yerleşke içerisinde belirlenmiş bu alanlar dışında tütün ürünlerinin kullanımı engellenmelidir.

Tütün ürünü kullanımına ayrılmış alanlar arasında en az 200 metre mesafe olması sağlanmalı, bu alanlar, üniversite binalarından en az 20 metre uzaklıkta olmalıdır.

Kampüse giren herkesin bu alanlar dışında tütün ürünü kullanımı engellenmelidir. Üniversite sınırları içerisindeki her bireyin bu alanlar dışında tütün ürünü kullanamayacağı bilgisi, bilgilendirici tabela vb. araçlarla anlatılmalıdır.

Kampüs girişlerinde; “Kampüs genelinde tütün ürünü kullanımı yasaktır.”, “Tütün ürünü yalnızca belirlenmiş alanlarda kullanılabilir.” ifadelerini içeren bilgilendirici panolar bulunmalıdır. Kampüs sınırları içerisinde tütün ürünü kullanımı için belirlenmiş alanların yerlerini gösteren panoların bulunması sağlanmalıdır. Tütün ürünlerinin sadece bu alanlarda kullanılabilmesi, bilgilendirici tabelalar ve güvenlik görevlisi yardımıyla sağlanmalıdır. Güvenlik sorumlularının, kampüste sürekli bulunmayan ziyaretçi, tedarikçi vb. kişileri bilgilendirmesi önerilmektedir.

Tütün ürünleri kullanma alanlarının etrafı çizgilerle işaretlenmelidir. Kurgulanan bu alanlar dört tarafı açık, herkes tarafından görünmeyen, yaya yoğunluğuna açık olmayan ve تنها alanlar olmalıdır. Dört tarafı açık olan bu alanlar, duvara en az 20 metre uzakta olmalıdır.

Bu alanlar;

- Bina girişlerinden, açık pencere ve havalandırma sistemlerinden,
- Öğrenci ve personelin yoğun olarak kullandığı yaya akslarından, sosyal donatı alanlarından ve toplanma noktalarından,
- Eğitim, sağlık ve idari hizmet sunulan mekânlara erişim güzergâhlarından,
- Çocuklar ve hassas gruplar tarafından yoğun kullanılan alanlardan (kreş, okul, spor alanları vb.) uzakta konumlandırılmalıdır.

Belirlenen alanlar, pasif maruziyete yol açmayacak şekilde hava akımı, mekânsal yönelme ve fiziksel ayrıştırma unsurları dikkate alınarak planlanmalı; yerleşke genelinde bu alanlar dışında tütün ürünü kullanımına izin verilmemelidir.

Amaç, tütün kullanımını teşvik etmeyen; görünürlüğü ve erişilebilirliği düşük, Dumansız Kampüs ilkesini esas alan kontrollü ve sınırlı bir düzenleme tesis etmektir. Estetik, peyzaj veya mimari olarak teşvik edici tasarımlardan kaçınılmalıdır.

Tütün ürünü kullanımı için ayrılmış alanlara sandalye gibi eşyalar konulmamalı, içecek/yiyecek servisi yapılmamalı ve ısıtma-soğutma sistemleri bulunmamalıdır. Ayrılmış bu alanlar dışında tütün ürünü tüketiminin yasak olduğuna ilişkin bilgi ve tütün ürünlerinin sağlığa zararlarını içeren bilgilendirmelerin asılması sağlanmalıdır.

Tütün kullanımı için ayrılmış alanlarda izmaritlerin yere atılmaması için sabitlenmiş küllüklerin konulması önerilmektedir.

Üniversite tanıtım filmi ve broşürüne tütün ürünü kullanımı için ayrılan alanların yer aldığı yerleşke planının eklenmesi sağlanmalıdır.

3. Mutlak Kriter

YK.MK.03. Kampüs sınırları içerisinde yer alan hiçbir yapıda tütün ürünlerinin satışına izin verilmemelidir.

YK.MK.03.01. Üniversitelere ait olup üçüncü kişilere kiralanan tüm taşınmazlarda; tütün ürünlerinin satışı ve tütün ürünlerine ilişkin reklam, tanıtım ve görünürlük faaliyetleri kesin olarak yasaklanmalıdır.

Mutlak Kriterin Uygulaması

Üniversite içerisinde yer alan kantin, sosyal tesis, kafeterya, yemekhane, fotokopi merkezi vb. alanlarda tütün ürünleri satışına izin verilemez. Bu alanlarda tütün ürünleriyle ilişkili; çakmak, küllük vb. ürünlerin özellikle bulundurulması yasaklanmalıdır. Üniversite sınırları içinde; tütün ürünleri logoları, fiyat listeleri, satışa yönlendiren işaret ve görseller bulundurulamaz.

Bu maddenin üniversite içerisinde hizmet alınan tedarikçiler ve kiralanan taşınmazların yetkilileri ile imzalanan kira sözleşmesine girmesi sağlanmalıdır. Üniversitede üçüncü kişilere kiralanan taşınmazların açık alanları YK.MK.02 kriteri gereklerine uygun olmalıdır. Üniversiteye ait olan ve üçüncü kişilere kiralanan taşınmazların 4207 sayılı Kanunla yasaklanmış alanlarda tütün ürünü kullanımının ve tütün ürünleri satışının önlenmesi amacıyla kira sözleşme metnine ihlal durumunda sözleşmenin feshedileceğine dair madde eklenmelidir.

4. Mutlak Kriter

YK.MK.04. Üniversiteye ait araçlarda ve üniversite içerisinde bulunan ziyaretçilere ait araçlarda tütün ürünlerinin kullanımının önlenmesine yönelik düzenleme yapılmalıdır.

YK.MK.04.01. Üniversiteye ait araçlarda sigara içilmez yasal uyarı yazısı bulunmalıdır.

YK.MK.04.02. Kampüs içerisindeki ziyaretçilere ait araçlarda tütün ürünü kullanılmasının önlenmesine yönelik düzenlemeler yapılmalıdır.

Mutlak Kriterin Uygulaması

Üniversiteye ait tüm araçlarda tütün ürünü kullanımının yasak olduğuna dair yasal uyarı yazıları bulunmalıdır. Tütün ürünü kullanılması halinde 26888 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Ait Yer, Araç, Bina ve Tesislerde Tütün Ürünü Tüketenlere Verilecek İdari Yaptırım Kararlarının Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ” uyarınca cezai işlem uygulanmalıdır.

Kampüs sınırları içerisinde bulunan ziyaretçi, tedarikçi vb. dış paydaşlara ait hususi araçlarda da tütün ürünlerinin kullanımına izin verilmez.

Ziyaretçilere ait araçların içerisindeki kişiler tarafından görülebilir yerlere sigara içme yasağını anlatan uyarıcı levhaların bulunması sağlanmalıdır. Bu uyarılar ziyaretçi araçlarına verilen ziyaretçi araç giriş kartlarıyla birleşik olabilir.

Üniversite araçlarının da yasak kapsamında olduğu ve araç içinde tütün ürünü kullanılmaması gerektiği bilgisi ilgili kişilere aktarılmalıdır.

Mevzuata uygun yasal uyarı yazılarının kuruma ait araçların içerisindeki herkes tarafından görülebilecek yerlerde asılı olup olmadığının üniversite tarafından periyodik olarak incelenmesi önerilir.

Hem iç hem de dış paydaşlara ait araçların bulunduğu açık otoparklara yağmur, toz vb. dış etkenlere karşı dayanıklı yasal uyarı levhaları asılmalıdır. Aynı şekilde üniversitenin kapalı otoparklarında da tütün ürünü kullanımının yasak olduğu yasal uyarı levhaları ile vurgulanmalıdır.

5. Mutlak Kriter

YK.MK.05. Üniversite, Dumansız Kampüs Programı'na katıldığını tüm paydaşlarına duyurmalı ve uygulamanın sürekliliği için gerekli kaynakları (insan gücü, finansal vb.) belirlemeli ve bunların sürdürülebilirliğini sağlayabilmelidir.

Mutlak Kriterin Uygulaması

Üniversite; resmî web sitesi, sosyal medya hesapları, iç iletişim platformları, duyuru panoları aracılığıyla Dumansız Kampüs Programı'na dahil olduğunu ilan etmelidir. Duyurular, yeni öğrenci oryantasyonunda zorunlu video modülü, aylık e-posta bülteni veya kampüs WiFi giriş ekranında zorunlu pop-up ile yapılabilir. İlk 6 ayda %90 paydaş erişimi hedeflenir.

Duyurularda; programın amacı, üniversitenin taahhütleri, öğrenci, çalışan ve ziyaretçilerden beklenen davranışlar açık ve sade biçimde ifade edilmelidir. Üst yönetim adına yayımlanacak bir “Dumansız Kampüs Taahhüt Metni” ile programın kurumsal sahiplenmesi güçlendirilmelidir.

Rektör imzalı ‘Dumansız Kampüs Taahhütnamesi’ üniversitenin web sitesinde PDF olarak yayımlanır. Yıllık ilerleme raporu da web sitesinde yayımlanarak Yükseköğretim Kuruluna sunulur.

Dumansız Kampüs Programı'nda yer alan tüm kriterlerin hayata geçirilebilmesi, sürekliliğinin sağlanması ve sürekli iyileştirilmesi için üniversite yönetimi gerekli tüm kaynakları belirlemeli ve tedarikini sağlamalıdır.

Kaynaklar; insan kaynağı, finansal kaynak, altyapı ve ortam kaynağı olarak düşünülmelidir.

6. Mutlak Kriter

YK.MK.06. Üniversitelerde 4207 sayılı Kanunla yasaklanmış alanlarda tütün ürünü kullanılması halinde cezai işlem uygulamak için yetkilendirilmiş personel belirlenmelidir.

Mutlak Kriterin Uygulaması

26888 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Ait Yer, Araç, Bina ve Tesislerde Tütün Ürünü Tüketenlere Verilecek İdari Yaptırım Kararlarının Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ” uyarınca cezai işlem uygulamak için yetkilendirilmiş çalışan belirlenmeli ve tüm çalışanlara iletişim numaraları duyurulmalıdır. Yetkilendirilen çalışana kurum tarafından belirlenen periyotlarla, yasaklanmış alanlarda tütün ürünü kullanımının yapılıp yapılmadığı hususlarında genel kontroller yapması gerektiği bildirilmelidir. Bu çalışan Dumansız Kampüs çalışmalarını yürüten sorumlu çalışandan ayrı bir kişi olmalıdır. Yetkilendirilen çalışan; cezai işlemleri periyodik olarak analiz etmeli ve üniversite yönetimine raporlamalıdır. Bu çalışanın İl Sağlık Müdürlüğü tarafından, TÜDEP eğitimine katılımı ve yukarıda belirtilen tebliğ çerçevesinde bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.

7. Mutlak Kriter

YK.MK.07. Üniversite; çalışanlarına ve öğrencilerine yönelik tütün kullanımının ve pasif maruziyetin zararları, bırakma yöntemleri vb. konuların anlatıldığı periyodik eğitimler düzenlemelidir.

Mutlak Kriterin Uygulaması

Dumansız Kampüs Programı kapsamında üniversite içerisinde bulunan tüm bireylere yönelik tütün kullanımının ve pasif maruziyetin zararları, bırakma yöntemleri vb. konuların anlatıldığı eğitimler, yılda iki defadan az olmamak kaydıyla düzenlenmeli ve üniversitenin kendi eğitim planına dahil edilmelidir. Eğitime üniversitede görev alan çalışanların ve öğrencilerin katılımı sağlanmalıdır. Bu eğitimlere il sağlık müdürlüğü tarafından sigara bırakma polikliniğinde görev yapan hekimler ve psikologlar görevlendirilebilir. Eğitimlere katılanlara tütün bağımlılığı düzeyinin tespiti için anlık sonuçların görüldüğü dijital anket uygulanabilir.

Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programı (TBM) kapsamındaki yetişkin eğitimine dair tüm içerik ve materyallere <https://tbm.org.tr/> web sitesinden ulaşılabilir. Yeşilay Şubeleri ile iletişime geçilerek eğitim almış TBM tütün modülü formatörlerinin görevlendirilmesi sağlanabilir ve üniversitede eğitimler gerçekleştirilebilir.

Üniversite, mevcut müfredatlarına uygun biçimde bağımlılık alanında seçmeli ders/sertifika modülü/seminer/oryantasyon eğitimi gibi seçenekler oluşturabilir.

Eğitim sonrasında il sağlık müdürlüğü çalışanları tarafından karbonmonoksit ölçümleri yapılarak tütün kullananlara sigara bırakma programlarına (Sigara bırakma poliklinikleri, Bırakabilirsin mobil uygulaması, ALO 171 Sigara Bırakma Danışma Hattı ve 115 YEDAM Danışma Hattı) dahil olmaları konusunda tavsiyede bulunulur.

8. Mutlak Kriter

YK.MK.08. Kampüs içerisinde, tütün ürünü kullanımının yasak olduğuna ve Dumansız Kampüs uygulamasına ilişkin bilgilendirici ve uyarıcı levhalar, kalıcı olacak şekilde; öğrenciler, çalışanlar ve ziyaretçiler tarafından kolaylıkla görülebilecek alanlara asılmalıdır.

YK.MK.08.01. Üniversite, 9 Şubat Sigarayı Bırakma Günü, 1-7 Mart Yeşilay Haftası, 19-24 Mayıs Sağlıklı Genç Haftası ve 31 Mayıs Dünya Tütünsüz Günü kapsamında binalarına bilgilendirici mesajların yer aldığı afişlerin üniversite içinden ve dışından görülebilecek yerlerde asılmasını sağlamalıdır.

Mutlak Kriterin Uygulaması

Dumansız Kampüs kapsamında bilgilendirme ve uyarı çalışmaları, yalnızca yasal zorunluluğu yerine getirmek amacıyla değil; tütün kullanımını görünmez kılmak, sağlıklı yaşamı normalleştirmek ve bırakma davranışını desteklemek amacıyla yürütülmelidir. Süreklilik ve görünürlük, bu kriterin başarısının temel belirleyicisidir. Yasal uyarı yazıları, bilgilendirme levhaları, üniversite içerisinde tüm bireylerin (öğrenciler, çalışanlar ve ziyaretçiler) rahatlıkla görebileceği alanlara asılmalıdır. Kantin, kantine ait iç ve dış alanlar, yemekhane, vb. yeme içme alanları, ziyaretçi bekleme yerleri, lobileri, laboratuvarları, konaklama alanları, tuvaletlerin bulunduğu koridorlar, üniversite binaları ve asansör girişleri dahil olmak üzere tüm girişlere yasal uyarı levhalarının asılması beklenmektedir.

Üniversitelerin balkon, teras, yangın merdiveni gibi eklentilerinde de yasal uyarı levhalarına yer verilmesi gereklidir.

Yasal uyarı levhalarna ek olarak, tütün ürünlerinin zararları, bırakma yolları ve pasif maruziyet konuları ile ALO 171 Sigara Bırakma Danışma Hattı, 115 YEDAM Danışma Hattı, Bırakabilirsin mobil uygulaması, ALO 184 SABİM - Tütün İhbar Hattı ve Yeşil Dedektör Mobil Uygulaması hakkında bilgilendirmelerin yapıldığı dokümanların görünür yerlerde bulunması sağlanmalıdır.

Üniversitede, 9 Şubat Sigarayı Bırakma Günü, 1-7 Mart Yeşilay Haftası, 19-24 Mayıs Sağlıklı Genç Haftası ve 31 Mayıs Dünya Tütünsüz Günü kapsamında üniversitenin, herkes tarafından görülebilecek alanlarına bu günlerin anlam ve önemini içeren bilgilendirici afişler asılması beklenmektedir. Ayrıca kampüsteki dijital ekranlarda döngüsel uyarılar ve WiFi giriş pop-up'ı gibi uygulamalar yapılabilir.

Yasal uyarı levhalarının ve bilgilendirme afişlerinin yukarıda belirtilen alanlarda kullanıma uygun, silinmeye, yıpranmaya ve solmaya dayanıklı malzemeden üretilmiş olmasına dikkat edilmelidir. Dış mekanlara asılan levhaların ve afişlerin, toz, yağmur vb. dış etkenlerden etkilenmemesi sağlanmalıdır. İç mekanlarda ise levhaların ve afişlerin özellikle kapıya, cama yapıştırılması, duvara asılması ya da tavandan sarkıtılması beklenmektedir. Eğer varsa ortak kullanım alanlarındaki televizyon, dijital ekran vb. araçlara da bu bilgilendirmelerin eklenmesi önerilmektedir.

Bilgilendirme kapsamında ek olarak aşağıdaki maddelerin uygulanması önerilir:

- Öğrenci, çalışan, hizmet sunan, hizmet alan veya misafir olarak yer alan kişilerin bilgi sahibi olmaları için afiş ve broşürlerin ilgili yerlerde (genel duyuru panoları ile yemekhane, sosyal tesis gibi alanlarda) bulunması sağlanır.
- Üniversite tarafından kullanılan ve uygun olan alanlarda (ajanda, kalem vb, aksesuarlar ile yemekhanelerde kullanılan masa, tabak altlığı, baharatlık, peçetelik vb.) Dumansız Kampüs ile ilgili bilgilendirici mesajların yer alması sağlanır.
- Üniversitede uygun olan yerlerde tütün ürünü kullanımı ile ilgili video ve kamu spotlarının gösterimi yapılır.
- Bireylerin kurumsal e-posta adreslerinden belirli aralıklarla (haftalık ya da aylık) Dumansız Kampüs Programı'na dair mesajların paylaşılması sağlanır.
- Üniversite girişine Dumansız Kampüs Programı'na başvurulduğuna dair afiş asılması sağlanır.

9. Mutlak Kriter

YK.MK.09. Üniversite; öğrencilerinin ve çalışanlarının tütün ürünlerini bırakmalarını desteklemek amacıyla, kampüs bünyesinde veya resmî sağlık kuruluşlarıyla iş birliği içinde erişilebilir sigara bırakma polikliniği hizmeti sunmalıdır.

YK.MK.09.01. Üniversite, tütün ürünü kullanan çalışanlarını ve öğrencilerini bırakma konusunda aktif olarak cesaretlendirmeli, bırakma sürecinde erişilebilir, kapsayıcı ve sürdürülebilir destek mekanizmaları oluşturmaktadır.

Mutlak Kriterin Uygulaması

Üniversite, aşağıdaki sigara bırakma tedavi modellerinden en az birini sağlamalıdır:

- Kampüs bünyesinde faaliyet gösteren sigara bırakma polikliniği,
- Üniversite sağlık merkezi/medikososyal birimi içinde hizmet,
- İl sağlık müdürlüğü veya kamu hastanelerinden yönlendirme ve randevu desteği.

Üniversitede tütün ürünü kullanmayı bırakan veya hiç başlamamış çalışanlar ile öğrenciler için gerekli motivasyon araçları kullanılmalıdır. Teşvik sistemi; maddi kazançtan ziyade, sağlıklı yaşamı destekleyen, kurumsal aidiyeti güçlendiren uygulamalara odaklanmalıdır. Dumansız Kampüs Programı kapsamında üniversite çalışanları ve öğrencilerinin tütün ürünü kullanımını bırakmalarına yönelik bir “ödüllendirme” sistemi oluşturulmalıdır.

Teşvik örnekleri;

- Üst yönetim imzalı takdir/teşekkür belgeleri,
- Kurumsal web sitesi veya iç iletişim kanallarında iyi uygulama paylaşımı,
- Sağlıklı yaşam, spor veya kültürel faaliyetlere öncelikli erişim,
- Eğitim, kurs, seminer vb. faaliyetlerde öncelik tanınması,
- Dumansız yaşam elçisi/gönüllü temsilci gibi sembolik roller olabilir.

Üniversite, çalışanlar ve öğrencilerin tütün ürünü kullanımını engellemek amacıyla vakit geçirebilecekleri ortamlar tasarlamalıdır. Bu ortamlar; kütüphane, satranç alanı, basketbol sahası vb. alanları içerebilir.

10. Mutlak Kriter

YK.MK.10. Üniversitede Genç Yeşilay Kulüpleri oluşturulmalı, kulübü bulunan kampüsler de “Dumansız Kampüs Programı”na dahil edilmelidir.

YK.MK.10.01. Genç Yeşilay Kulübü üye dağılımında her yerleşkeden öğrencilerin bulunmasına önem verilmelidir.

Mutlak Kriterin Uygulaması

Tütün endüstrisinin ve diğer zararlı madde satıcılarının hedefinde özellikle gençler yer almaktadır. Bu bilinçle hareket eden Genç Yeşilay, gençleri her türlü zararlı alışkanlıktan korumak amacıyla üniversitelerde, meydanlarda, sporda, sanatta kısacası farkındalık oluşturmak için gençlerin sosyalleşme alanlarında faaliyetlerde bulunmaktadır.

Bu madde kapsamında, Dumansız Kampüs Programı’nı uygulayan üniversiteler, bağımlılıkla mücadelede aktif rol oynayan Genç Yeşilay Kulüplerini üniversitede, özellikle üniversite yerleşkesine ait her fakültede kurmakla yükümlüdür. Her fakültede kurulan Genç Yeşilay Kulüpleri sayesinde üniversite öğrencilerinin tütün ürünleri kullanımının zararları başta olmak üzere tüm bağımlılıklarla mücadelede farkındalıklarının gelişmesi sağlanacaktır. Genç Yeşilay Kulüpleri, faaliyetlerini Yeşilay Kulübü Tüzüğü’ne uygun olarak yürütmelidir. Yeşilay Tüzüğü topluma açık bir doküman olup, tüzüğe <https://www.yesilay.org.tr/tr/genc-yesilay/biz-kimiz> bağlantısından erişilebilmektedir.

Genç Yeşilay Kulüplerinin kurulması sürecinde üniversite yerleşkesindeki fakülteler içerisinde yer alan her bölümün öğrencileri arasında bir Genç Yeşilay Temsilcisi belirlenmelidir. Bölüm temsilcileri aracılığıyla kampüs içerisindeki tüm öğrencilerin tütün ürünlerinin zararları konusuna dikkatinin çekilmesi hedeflenmektedir.

11. Mutlak Kriter

YK.MK.11. Üniversite, Dumansız Kampüs politikasını dijital ortamlarda erişilebilir ve görünür kılmalıdır.

Mutlak Kriterin Uygulaması

Üniversite web sitesinde “Dumansız Kampüs” sayfası oluşturulmalıdır. Kampüs haritasında tütün ürünü kullanımı yasak alanlar ve (varsa) tütün ürünü kullanımı için belirlenmiş alanlar dijital olarak gösterilmelidir. Yeni kayıt yaptıran öğrencilere ve işe başlayan personele dijital bilgilendirme yapılmalıdır. Dumansız Kampüs politikasının üniversitenin tüm iç ve dış paydaşları tarafından kolayca erişilebilir, sürekli görünür ve güncel olmasını sağlamak amacıyla dijital iletişim kanallarının etkin kullanımı sağlanmalıdır. Dijital görünürlük, politikanın kurumsal kültüre yerleşmesini ve gönüllü uyumu güçlendiren temel unsurdur.

Bu rehber kapsamında yapılacak dijital uygulamalar; öğrencileri, akademik ve idari personeli, taşeron ve hizmet sağlayıcıları, ziyaretçileri, aday öğrencileri kapsar.

Üniversitenin resmi web sitesinde ana menüden veya ana sayfadan erişilebilen bir “Dumansız Kampüs” sayfası oluşturulmalıdır.

Bu sayfada asgari olarak aşağıdaki içerikler yer almalıdır:

- Dumansız Kampüs politikasının amacı ve kapsamı
- Kampüste tütün ürünlerinin kullanımına ilişkin kurallar
- Tütün ürünü kullanımı yasak alanlar ve (varsa) tütün ürünü kullanımı için belirlenmiş alanlar
- ALO 171, ALO 184, 115 YEDAM ve Yeşil Dedektör bilgileri
- Sigara bırakma destekleri ve yönlendirmeler
- Sıkça Sorulan Sorular (SSS)
- Güncel afişler, duyurular ve etkinlikler

Kurumsal e-posta adreslerine; dönem başlarında, özel gün ve haftalarda (9 Şubat Sigarayı Bırakma Günü, 1–7 Mart Yeşilay Haftası, 19-24 Mayıs Sağlıklı Genç Haftası, 31 Mayıs Dünya Tütünsüz Günü) Dumansız Kampüs mesajları gönderilmelidir.

Üniversitenin resmî sosyal medya hesaplarında; Dumansız Kampüs etiketi (#DumansızKampüs), farkındalık postları, sigara bırakma başarı hikâyeleri paylaşılabilir.

12. Mutlak Kriter

YK.MK.12. Üniversite; öğrenciler ile akademik ve idari personelin bütün kullanım durumunu ve eğilimlerini izlemek amacıyla, periyodik aralıklarla anket gibi veri toplama çalışmalarını planlamalı ve uygulamalıdır.

Mutlak Kriterin Uygulaması

Üniversite bünyesinde bütün kullanımının yaygınlığını ve zaman içindeki değişimini izleyerek, Dumansız Kampüs politikalarının etkililiğini ölçmek, ihtiyaca dayalı müdahaleler geliştirmek ve kanıta dayalı karar alma süreçlerini desteklemek amacıyla periyodik aralıklarla anket gibi veri toplama çalışmaları planlanmalı ve uygulanmalıdır.

Dumansız Kampüs politikasının ilk uygulama yılında başlangıç (referans) ölçümü yapılmalıdır. Üniversitedeki politika veya mevzuat değişikliklerini takiben ek ölçümler planlanabilir.

Bu çalışmalar; tüm lisans, lisansüstü öğrencileri, akademik personeli, idari ve destek hizmetleri personelini kapsamalıdır.

Üniversite tarafından aşağıdaki yöntemlerden biri veya birkaçı birlikte kullanılabilir:

- Çevrim içi anonim anketler (üniversite e-posta sistemi veya öğrenci/personel portalları üzerinden),
- Kurum içi periyodik sağlık taramaları kapsamında kısa değerlendirme formları,
- Akademik araştırma birimleriyle iş birliği içinde yürütülen izleme çalışmaları.

Anketler; sigara, nargile, elektronik sigara ve diğer nikotin ürünlerini kapsayacak şekilde yapılandırılacak olup örnek anket formuna Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü web sitesinden ulaşılabilir.

Veri toplama çalışmaları en az iki yılda bir gerçekleştirilmelidir. Elde edilen veriler analiz edilmelidir. Sonuçlar; üniversite yönetimi, Dumansız Kampüs Koordinasyon Birimi ve ilgili komisyonlarla paylaşılmalıdır. Bulgular doğrultusunda; farkındalık faaliyetleri, sigara bırakma destek hizmetleri, eğitim ve iletişim stratejileri güncellenmelidir.

Çalışma sonuçları, özet raporlar veya infografikler aracılığıyla üniversite bileşenleriyle paylaşılmalıdır. Bu süreç, Dumansız Kampüs politikasına katılım ve sahiplenmeyi artıracak şekilde yürütülmelidir. Veri toplama ve değerlendirme süreci, üniversitenin kalite yönetim sistemi veya stratejik planına entegre edilmelidir. Üniversite bünyesinde bu süreci koordine edecek birim veya sorumlu ekip tanımlanmalıdır.

1. Sürdürülebilirlik Kriteri

YK.SR.01. Üniversite, Dumansız Kampüs çalışmalarını koordine etmek üzere bir temsilci atamalıdır.

YK.SR.01.01. Dumansız Kampüs çalışmalarını koordine etmek üzere atanan temsilci tüm çalışanlara kurumun iletişim kanalları ile duyurulmalıdır.

Sürdürülebilirlik Kriteri Uygulaması

Üniversite, Dumansız Kampüs çalışmalarını koordine etmek üzere bir temsilci atamalıdır.

Temsilci belirlendikten sonra üniversite yönetimi tarafından atama yazısı hazırlanmalı ve e-posta, web sitesi veya duyuru panoları aracılığıyla tüm üniversite öğrenci ve çalışanlarına duyurulması sağlanmalıdır.

Temsilci, tütün ve tütün ürünleri başta olmak üzere herhangi bir bağımlılığı bulunmayan gönüllü kişiler arasından seçilmeli; yönetim kadrosu, idari personel, akademisyen ve öğrenci temsilcilerinden oluşmalıdır. Temsilciye tütün bağımlılığı ve mevzuat eğitimi verilmeli; bu amaçla İl Sağlık Müdürlüğü ile iletişime geçilip eğitimi tamamlanmalıdır.

Ataması yapılan temsilcinin görevlendirilmesi sürecinde, üniversite yönetimi tarafından bir görev tanımı hazırlanmalı ve dokümente edilmelidir. Hazırlanan görev tanımı üniversite yönetimine ıslak imzalı olarak onaylatılmalıdır.

2. Sürdürülebilirlik Kriteri

YK.SR.02. Üniversite yönetimi, Dumansız Kampüs çalışmalarını koordine etmek üzere kurul atamalıdır.

YK.SR.02.01. Dumansız Kampüs çalışmalarını koordine etmek üzere atanan kurulun görev tanımı hazırlanmalıdır.

YK.SR.02.02. Dumansız Kampüs çalışmalarını koordine etmek üzere atanan kurul tüm çalışanlara duyurulmalıdır.

YK.SR.02.03. Kurula tütün ürünleri başta olmak üzere herhangi bir bağımlılığı bulunmayan, gönüllü ve istekli kişiler dahil edilmelidir.

Sürdürülebilirlik Kriteri Uygulaması

Dumansız Kampüs Programı'na ait kriterlerin yerine getirilebilmesi rektör veya rektör yardımcısı başkanlığında Dumansız Kampüs Kurulu oluşturulmalıdır. Rektör veya rektör yardımcısının kurul başkanı olamayacağı durumlarda kurul başkanı, kurum kültürüne hakim ve tütün ürünleri başta olmak üzere herhangi bir bağımlılığı bulunmayan kişilerden seçilmelidir. Kurul Başkanı, Dumansız Kampüs Kurulunun teklifi ve üniversite yönetiminin onayı ile belirlenir. Kurul üyeleri; üniversitedeki birim yöneticileri/yardımcılarından oluşabileceği gibi ilave olarak memur, öğrenci temsilcisi, güvenlik sorumlusu da dahil edilebilir. Kurul en az 7 (yedi) kişiden oluşacak şekilde üniversite üst yönetimi tarafından belirlenir. Üniversitenin büyüklüğüne göre üye sayısı artırılabilir. Kurul üyelerinin her biri etik olarak tütün ürünleri başta olmak üzere herhangi bir bağımlılığı olmayan kişiler arasından belirlenmelidir. Üye belirleme sürecinde, hiçbir karşılık beklentisi olmadan kriterleri uygulayacak, istekli kişiler tercih edilmelidir.

Ataması yapılan kurul başkanı ve üyeleri için üniversite yönetimi tarafından görev tanımı hazırlanıp dokümanite edilmeli ve ıslak imzalı onay alınmalıdır.

Kurul ve üst yönetimin Dumansız Kampüs kriterleri kapsamında yapılan faaliyetlerin takibi için yılda en az üç kere ve gerektiğinde toplanması önerilmektedir. Toplantı konularına görev tanımı kapsamında yapılan faaliyetler ile Dumansız Kampüs kriterlerinin uygulanabilmesi, yaygınlaştırılması ve kurum kültürü haline gelebilmesi için gerekli faaliyetlerin belirlenmesi de dahil edilmelidir.

Üniversite yönetiminin kararı ile üç olan toplanma periyodu artırılabilir. Ne kadar sık toplantı yapılırsa, faaliyetlerin takibi de kolaylaşacağından özellikle Dumansız Kampüs Programı'nın üniversitede uygulanmasının ilk döneminde toplantı sayısının üçten fazla olması önerilmektedir. Her toplantı sonrasında toplantılar, toplantı tutanağı ile kayıt altına alınmalıdır. Böylece faaliyetlerin takibinin yapılması kolaylaşacaktır.

Dumansız Kampüs kriterlerinin uygulanmasının yakından takip edilebilmesi için temsilci/kurul tarafından bir eylem planı hazırlanması önerilmektedir.

Eylem planı; uygulanması planlanan Dumansız Kampüs Rehberi uygulama kriterleri için hizmet ve finansal kaynakların göz önünde bulundurulmasıyla hazırlanan, kriter uygulamalarının sürdürülebilir bir başarıyla ilerlemesi ve bu süreçte karşılaşılabilecek zorluklarda neler yapılması gerektiği konusunda üniversiteye kılavuzluk edecek bir yol haritasıdır.

Eylem planındaki faaliyetler gerçekçi, uygulanabilir ve ulaşılabilir olmalı; başlangıç-bitiş tarihleri net belirtilerek elektronik ortamda hazırlanmalıdır. Plan, üniversite yönetimine ıslak imzalı olarak sunulmalı; onay sonrası plana girmemiş ancak gerçekleştirilmiş faaliyetler "ek faaliyetler" başlığıyla aynı sayfada listelenip toplantılarda raporlanmalıdır.

3. Sürdürülebilirlik Kriteri

YK.SR.03. Üniversite, Dumansız Kampüs uygulamasının yaygınlaştırılması için sosyal sorumluluk faaliyetleri düzenlemeli ya da katkıda bulunmalıdır.

YK.SR.03.01. Üniversitenin düzenleyeceği ya da katkıda bulunacağı sosyal sorumluluk faaliyetlerine tüm çalışanlar katılmalıdır.

YK.SR.03.02. Üniversite, sosyal sorumluluk faaliyetlerine; 9 Şubat Sigarayı Bırakma Günü, 1–7 Mart Yeşilay Haftası, 19–24 Mayıs Sağlıklı Genç Haftası ve 31 Mayıs Dünya Tütünsüz Günü’nü dâhil etmeli; bu gün ve haftalara uygun kampanya ve faaliyetler planlayıp uygulamalıdır.

YK.SR.03.03. Üniversiteler, kampüs içi ve kampüs dışında 9 Şubat Sigarayı Bırakma Günü, 1-7 Mart Yeşilay Haftası, 19-24 Mayıs Sağlıklı Genç Haftası ve 31 Mayıs Dünya Tütünsüz Günü kapsamında bilgilendirici mesajların yer aldığı etkinlikler düzenlemelidir.

Sürdürülebilirlik Kriteri Uygulaması

Üniversite, iç ve dış paydaşları dışında toplum nezdinde tütün ürünlerinin zararları ile ilgili sosyal sorumluluk faaliyetleri düzenler ya da katkıda bulunur. Üniversite gerek Sağlık Bakanlığı ile gerekse Türkiye Yeşilay Cemiyeti ve diğer sivil toplum kuruluşları ile iletişime geçerek, sosyal sorumluluk projesi üstlenebilirler ya da sosyal sorumluluk projelerine katkıda bulunulabilir. Her durumda üniversite çalışanlarının bu projelerde yer alması ve katkıda bulunması sağlanmalıdır. Katılım sağlanan sosyal sorumluluk çalışmalarında, düzenlenecek etkinliklere iştirak edilmesi, kurumun imkanları çerçevesinde destek sağlanması, Dumansız Kampüs çalışması kapsamında kazanımları ve yaptıkları iyileştirmeleri anlatmaları beklenmektedir.

Katılım sağlanacak sosyal sorumluluk etkinlikleri başta Sağlık Bakanlığının 9 Şubat Sigarayı Bırakma Günü ve 31 Mayıs Dünya Tütünsüz Günü’nde düzenlemiş olduğu yürüyüş ve etkinlikler ile Yeşilayın 1-7 Mart Yeşilay Haftası’nda düzenlemiş olduğu Yeşilay Haftası etkinliğidir. Bunun dışında üniversite kendi kaynakları ile benzer etkinlikler düzenleyebilir ve diğer Dumansız Kampüs Programı’na dahil olan üniversiteler ile iletişime geçerek ortak projelerde yer alabilirler.

4. Sürdürülebilirlik Kriteri

YK.SR.04. Üniversite Dumansız Kampüs gerekleri için yılda en az bir kere öz değerlendirmesini yapmalı, bunu üst yönetime raporlamalı ve yönetim tarafından gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

Sürdürülebilirlik Kriteri Uygulaması

Öz değerlendirmenin amacı; Dumansız Kampüs kriterlerinin üniversite içerisindeki gelişimini kanıtlarla izlemektir. Bu sayede süreci olumsuz etkileyen durumların ortadan kaldırılması hedeflenmektedir.

Öz değerlendirme aşamaları aşağıdaki gibidir:

- 1.** Öz değerlendirme ekibinin kurulması: Üniversite yönetimi öz değerlendirmeyi yapacak ekip belirlemelidir. Bu ekip içerisinde atanmış Temsilci de olmalıdır. Ekip sayısı, üniversitenin büyüklüğüne göre belirlenmelidir. Ekip üyeleri herhangi bir bağımlılığı bulunmayan, kurum kültürünü bilen, objektif ve yapıcı bireylerden oluşmalıdır. Her ekip üyesinin sorumlu olduğu bölgeler belirlenmelidir.
- 2.** Öz değerlendirme sürecinin organizasyonu: Üniversite yönetiminin öz değerlendirmeye desteği sağlanmalı ve çalışanlar önceden bilgilendirilmelidir.
- 3.** Öz değerlendirmede bakılacak noktalar: Öz değerlendirme gününde tüm Dumansız Kampüs kriterlerinin üniversitedeki mevcut durumu sorgulanmalıdır. Bunun için performans göstergeleri başlığındaki ana göstergeleri sorgulamalıdır. Her üye sorumlu olduğu bölgede her bir gösterge için üniversitenin güçlü yanlarını ve iyileştirmeye açık alanlarını tespit etmelidir. Tespitlerini kanıtlarla gerekçelendirmelidir.
- 4.** Öz değerlendirme sonuçlarının raporlanması: Tüm ekip üyeleri bir araya gelerek, tespit ettikleri güçlü yanlar ve iyileştirmeye açık alanlar üzerinde ortak karara varmalıdır. Nihai karar sonrası tespitler, kayıt altına alınmalı ve üniversite yönetimine raporlanmalıdır.
- 5.** Öz değerlendirme çıktılarının iyileştirilmesi: Nihai rapor içerisinde yer alan iyileştirmeye açık alanlar ile ilgili aksiyonlar belirlenmelidir. Bu aksiyonların hayata geçirilmesi için üniversite yönetiminin gerekli kaynak ve desteği sağlaması gerekmektedir.

5. Sürdürülebilirlik Kriteri

YK.SR.05. Üniversitede sigara bırakma polikliniği hizmetinin sunulması sağlanmalıdır.

YK.SR.05.01. Üniversitenin varsa işyeri veya Medikososyal Birimi Hekimi Tütün Bağımlılığı Tedavisi Eğitimini (TUBATEB) tamamlamalıdır.

YK.SR.05.02. Hekim her klinik karşılaşmasında kısa klinik müdahale adımlarını uygulamalıdır.

Sürdürülebilirlik Kriteri Uygulaması

Sağlık Bakanlığı tarafından Tütün Bağımlılığı Tedavi ve Eğitim Birimlerinde çalışan sağlık personelinin, “Tütün Bağımlılığı Tedavi ve Eğitim Birimleri Hakkında Yönetmelik” hükümlerine göre standart olarak alması gereken eğitimlerin birinci aşaması olan uzaktan eğitim modülü TUBATEB hayata geçirilmiştir.

Dumansız Kampüs Programı’na katılan üniversitelerin bünyesinde çalışan ya da hizmet alınan danışmanlık firması tarafından görevlendirilen işyeri ve Medikososyal Birim Hekimlerinin de TUBATEB eğitiminin uzaktan eğitim olan birinci modülünü başarıyla tamamlamaları beklenmektedir. Modülde; tütün bağımlılığı, epidemiyolojisi ve etkileri, tütün kontrolü temel bilgiler, tütün bağımlılığı tedavisi ve bırakma desteği temel bilgileri konularında eğitimler verilmektedir.

Eğitimi başarıyla tamamlayan hekimler periyodik muayeneler sırasında tütün ürünü kullanan bireye, tütün ürünü kullanımı konusunda kısa klinik müdahale uygulamalıdır.

Bireylere tütün ürünü kullanım durumunun sorulması, kullananlara bırakmalarının tavsiye edilmesi, bırakma isteği olanların uygun merkezlere yönlendirilmesi son derece önemlidir. Bu görüşmeler, tütün ürünü kullanan ancak bırakmak yönünde isteği ve kararlılığı olmayan bireylerde de bırakma isteği oluşturmaktadır.

Kısa klinik müdahale uygulanırken aşağıdaki esaslar izlenmelidir:

1. ÖĞREN: Hekim tarafından tüm bireylerin tütün ürünü kullanım durumu sorulmalı ve kayıt altına alınmalıdır.

Birey, tütün ürünü kullanmıyorsa kullanmama halini sürdürmesi konusunda olumlu geri bildirim verilmelidir.

Bireye tütün ürünü kullanımını soran sağlık görevlisinin tütün ürünü kullanmıyor olması gerekmektedir. Bununla birlikte; tütün ürünü kullanımı sorulurken yargılayıcı, kınayıcı, aşağılayıcı ifadelerden kaçınılması son derece önemlidir.

2. ÖNER: Tütün ürünü kullananlara mutlaka bırakması önerilmelidir. Bu öneri açık, net, güçlü ve kişiye özel olmalıdır.

Tütün ürünü kullanan bireylere, hekim tarafından, üç dakika gibi kısa süreli bir görüşme ile sadece sigara bırakma önerisinde bulunulması bile tütün ürünü kullanımını bırakma oranlarını, anlamlı derecede artırmaktadır.

3. ÖLÇ: Bireyin tütün ürünü kullanımını bırakma isteğinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Bırakmaya istekli olan bireyler ALO 171 Sigara Bırakma Danışma Hattı ve sigara bırakma poliklinikleri hakkında bilgilendirilerek ilgili merkeze yönlendirilmelidir.

115 YEDAM Danışma Hattı üzerinden tütün bağımlılığı ile ilgili ücretsiz danışmanlık hizmeti alınabileceği bilgisi verilerek illerde bulunan YEDAM merkezlerine yönlendirilmelidir.

Bırakma konusunda isteksiz olan bireyleri bırakmayı düşünme aşamasına getirmek için motivasyonel görüşme yapılmalıdır. Bu görüşmede, tütün ürünü kullanımının zararları, bırakmanın yararları, olası engeller hakkında karşılıklı olarak konuşulur. Kişinin bırakma konusunda yardım isteyip istememesinden bağımsız olarak bu görüşmeler sürdürülmelidir.

6. Sürdürülebilirlik Kriteri

YK.SR.06. Üniversitelerde düzenlenecek her türlü etkinlikte tütün endüstrisinin reklam, promosyon ve sponsorluk faaliyetlerinde bulunmalarını önlemeye yönelik bir düzenleme yapılmalıdır.

Sürdürülebilirlik Kriteri Uygulaması

Üniversite sınırları içerisinde gerçekleştirilecek bahar şenliği, konser, tiyatro vb. etkinlikler için destek alınan sponsorların tütün endüstrileri arasından seçilmemesi gerekmektedir. Yine etkinliğin gerçekleşeceği alanda tütün ürünlerinin tanıtımı ile ilgili reklama ve promosyon dağıtımına izin verilmemelidir. Faaliyet izinleri verilirken bu kurallara uyulacağına dair yazılı beyan ve onam alınmalıdır.

7. Sürdürülebilirlik Kriteri

YK.SR.07. Üniversite, Dumansız Kampüs ile ilgili yaptığı faaliyetleri izleyip değerlendirmelidir.

Sürdürülebilirlik Kriteri Uygulaması

Dumansız Kampüs Programı'nı uygulayan üniversiteler, paydaşları da dahil olmak üzere mutlak ve sürdürülebilirlik kriterlerinin sonuçlarını ölçümlemelidir.

Dumansız Kampüslerin oluşturulması kadar bu projenin parçalarını oluşturan her kriterin etkinliğinin ölçülmesi ve değerlendirilmesi de aynı derecede önem taşımaktadır. Her kriterin, sunduğu hizmetin amaca ne derece ulaştığını saptayabilmek için öncelikle gerçekleştirdiği etkinlikler hakkında bilgi toplanmalıdır. Ölçüm sonuçlarından yararlanarak sonuçlara, kararlara ulaşmaya çalışmalı ve bu sonuçlar ileride yapılacak çalışmalar için yol gösterici olarak kullanılmalıdır.

Bu doğrultuda, Dumansız Kampüslerde kriterlerin etkinliğinin ölçülmesi amacıyla "Performans Göstergeleri" oluşturulmuştur. "Dumansız Kampüs Programı" kapsamında geliştirilen ve sisteminin önemli bir parçası olan göstergeler, ortak bir dil oluşturmak için hazırlanmıştır. Bu uygulama ile rehberin içerisinde hangi göstergeleri takip edecekleri açıklanmıştır.

Mutlak ve sürdürülebilirlik kriterlerinin etkinliğinin ölçülmesi için üniversiteler aşağıda yer alan örnek performans göstergeleri kullanılarak kendi hedeflerini belirleyebilirler.

S.N.	AMAÇ	PERFORMANS GÖSTERGESİ	HEDEF	ÖLÇÜM PERİYODU
1	Tütün Ürünü Zararları Konusunda Farkındalığın Artırılması	Farkındalık oranı	Üniversite tarafından belirlenir	6 ay
2	Tütün Ürünü Zararları Konusunda Farkındalığın Artırılması	Eğitim alan kişi sayısı	Üniversite tarafından belirlenir	6 ay
3	Tütün Ürünü Kullanımının Azaltılması	Tütün ürünü kullanım oranı	Üniversite tarafından belirlenir	6 ay
4	Pasif Etkilenimin Önlenmesi	İhbar sayısı	Üniversite tarafından belirlenir	6 ay
5	Tütün Ürünü Zararları Konusunda Farkındalığın Artırılması	Sosyal medya hesaplarından ve diğer dijital iletişim kanallarından yapılan paylaşım sayısı	Üniversite tarafından belirlenir	6 ay
6	Bıraktırmamanın Etkinliğinin Artırılması	Sigara bırakma polikliniğine yönlendirilen kişi sayısı	Üniversite tarafından belirlenir	6 ay
7	Bıraktırmamanın Etkinliğinin Artırılması	Tütün ürünü kullanmayı bırakan kişi sayısı	Üniversite tarafından belirlenir	6 ay

Üniversite, belirtilen performans göstergelerine ek olarak alt göstergeler tanımlayabilir ve uygulayabilir. Hedef değer ise mevcut durum ile iyileştirme potansiyeli dikkate alınarak belirlenen, ulaşılması amaçlanan tahmini sonuçtur. Ölçme ve iyileştirme çalışmalarının en kritik aşamalarından birisi hedeflerin belirlenmesidir. Çünkü ortaya konulan hedefler üniversitenin Dumansız Kampüs yolculuğunun rotasını belirleyecektir. Hedefler tahmini olarak verilebileceği gibi göstergelerin ölçülmesi sonucunda da hedefler belirlenebilir. Hedef belirlenecek göstergelere yönelik veri toplama süreci devreye alınarak, veriler toplanmalıdır. Toplanan veriler üzerinde yapılacak analiz sonucunda gerçekçi hedefler belirlenebilecektir. Sonrasında ölçme periyodu kısmında yer alan zaman aralıkları ile yeniden veri toplama süreci başlatılmalıdır.

Performans göstergelerinin izlenmesinden ve performans göstergelerinin gerçekleştirilmesinden sorumlu kişiler belirlenmeli ve sorumlulukları bildirilmelidir. Gösterge sorumluları, ilgili gösterge ile ilgili verinin toplanması, sonuçların hesaplanması, analizi ve gerekli iyileştirmelerin planlanmasından sorumludur. Sorumluların sürece hâkim, nitelikli kişiler arasından seçilmesi uygun olacaktır. Bu kapsamda Dumansız Kampüs için atanan temsilci sorumlu olarak belirlenebilir. Gösterge yönetiminde başarı için sorumluların etkin bir şekilde çalışmaları kritik öneme sahiptir.

Performans göstergeleri için kullanılacak veri kaynakları tanımlanmalıdır. Performans göstergelerine ait tanımlanan veri kaynaklarından verilerin toplanması için yöntem belirlenmelidir. Veri toplama yöntemi, verinin kalitesini direkt olarak etkileyen bir işlemdir. Göstergenin türüne göre veri toplama yöntemi değişebilir. Belirlenen zamanlarda gösterge sonuçlarını içeren veriler analiz edilmeli ve kayıt altına alınmalıdır.

Göstergelere ilişkin yapılan analizler sonucunda hedef değere ne kadar yakın olduğu tespit edildikten sonra, bu sonucun elde edilmesine neden olan faktörler incelenir. Eğer analiz sonuçları hedef değerden olumsuz yönde bir sapma gösteriyorsa sapmaya neden olan durumları ortaya çıkarmak ve gerekli iyileştirme faaliyetlerini planlamak gerekmektedir. Bu faktörlerin bir daha ortaya çıkmaması adına planlanan iyileştirme faaliyetlerini hayata geçirecek sorumlular tanımlanmalı ve gerçekleştirme tarihleri belirlenmelidir. Belirlenen gerçekleştirme tarihleri içerisinde iyileştirme faaliyetlerinin uygulanması gerekmektedir.

NOTLAR

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
SAĞLIK BAKANLIĞI

2026